

Grebbe veldschapen & ZO

OP LANDGOED ZUYLESTEIN

GREBBEVELD SCHAPEN & ZO

Welkom bij de schapen van de Grebbeveld Schapen &zo, van herder Clemens Oude Groeniger en zijn vrouw Marjel Neefjes. Zij begrazen natuurgebieden en dijken van de zuidelijke Veluwe tot de oostelijke Utrechtse Heuvelrug, tussen Renkum en Leersum. Eigenaren van natuurgebieden en landgoederen zoals Zuylestein huren de kudde in om het gebied mooi te houden.

Het is een gescheperde kudde. Dat betekent dat de groep gehoed wordt door een herder en zijn hond of honden. 's Nachts en in het weekend staan de schapen in elektrische afrastering, zodat ze niet kunnen ontsnappen. Doordeweeks trekt de herder elke dag met de kudde het gebied in. Op de commando's van de herder kan de hond in zijn eentje de hele groep bij elkaar houden en opdrijven.

De hond van de herder is een [redacted]

De kleuren van zijn vacht zijn [redacted] *en het haar is* lang/kort

Het is geen Nederlands ras, maar afkomstig uit

De commando's die de herder aan de hond geeft zijn

Een hond is niet gelijk een goede herdershond. Daar gaat eerst een periode van 'school' aan vooraf. Pas rond zijn derde jaar is de hond klaar om de schapen te kunnen drijven.

De honden van herder Clemens heten [redacted]

DE SCHAAPSKUDDE

De kudde van de Grebbeveld Schapen &zo bestaat uit Veluwe Heideschapen. Die kunnen toe met het weinige voedsel op de hei. Dat is belangrijk bij schapen die gebruikt worden om de natuur te onderhouden. Heideschapen kunnen zichzelf goed redden bij het aflammeren en blijven goed als kudde bij elkaar. Weide- en vleeschapen hebben veel voedselrijk gras of hooi nodig.

Een schaap heeft een dikke, warme en waterafstotende jas. Dat merk je als je met je handen door de vacht woelt. *Je handen voelen dan*

Bij schapen zijn er veel verschillende rassen, net als bij honden. Elk ras heeft zijn eigen raskenmerken: de neus is bol, recht of hol. Een vacht is sterk gekruld, normaal gekruld, golvend of steil. Ook de poten, de vacht en de staart zijn bij elk ras anders. Kijk maar eens goed welke verschillen je allemaal ziet! Je kunt het invullen in het schema hieronder.

	Ras	Kop <i>Kleur</i> <i>Bol, recht of hol</i>	Poten <i>Dik of dun</i>	Vacht <i>Kleur</i> <i>Krul of steil</i>	Horens <i>Wel of niet</i>
	Veluws heideschaap				
	Texelaar (vleesschaap)				
	Suffolk (vleesschaap)				
	Drents heideschaap				

In de kudde lopen nog twee schapen die als vader een Suffolkras hebben. Kun je ze vinden?

DE LEIDER VAN DE KUDDE

De leider van de schapen is het leidschaap. Dit is vaak een ooi die door mensen met de fles is grootgebracht. Daardoor is ze niet meer zo bang voor mensen. Het leidschaap komt makkelijk naar de herder toe. De andere schapen volgen dan vanzelf.

Ken jij de uitdrukking 'belhamel'? Vroeger werden kuddes vaak geleid door een gecastreerde ram. Dat noem je een hamel. Om te horen waar hij heen ging, had hij een bel om zijn nek.

Er zijn veel spreekwoorden over schapen. Welke ken jij?

SCHAPENWOL

Aan het eind van het voorjaar, als de nachtvorst voorbij is, worden de schapen geschoren. Met de schaar of het scheerapparaat (een tondeuse) wordt de dikke wollen jas eraf gehaald. Met de hogere temperaturen in de zomer raakt het schaap, als de vacht niet zou worden geschoren, haar warmte veel moeilijker kwijt.

In welke maand worden schapen geschoren?

Hoeveel kilo wol denk je dat er van één schaap afkomt? kg

Heb jij wel eens een vogel op de rug van een schaap zien zitten?

De vogel zoekt dan naar

Van wol kun je van alles maken. De wol van heideschapen is te ruw om er kleren van te maken. Een trui van heideschaapwol zou heel erg prikken! Maar je kunt er wel heel goed vilt van maken, voor een kleed. Grebbeveld maakt viltten kleden van een hele vacht.

Wat heb je nodig om vilt te maken?

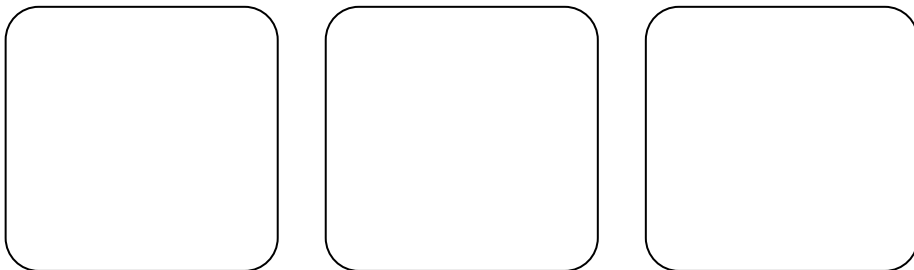

VOER EN MEST

De kudde van Grebbeveld Schapen &zo begraast een flink gebied. Heideschapen zoeken zelf hun voedsel en eten verschillende soorten planten: grassen, (on)kruiden, jonge bomen. Maar ze eten ook planten die voor de mens schadelijk zijn, zoals berenklauw.

Per dag eet een volwassen schaap ongeveer 4 kg gras. Omdat er in gras veel water zit, hoeven ze niet zo veel te drinken. Als ze hooi of brokjes eten, dan drinken ze veel meer water. Rammen drinken en eten meer dan oien.

Teken een paar planten die je de schapen ziet eten.

In de winter groeit er niet genoeg in de natuurgebieden voor een hele kudde. De schapen grazen dan bij boeren. Voor hun koeien is de wei dan te nat, maar schapen zijn niet zo zwaar, dus die kunnen er nog wel op. De boeren willen graag dat schapen hun wei lekker kort afgrazen, zodat het gras in het voorjaar weer goed uitgroeit. Zelfs als er sneeuw ligt, grazen de schapen nog buiten!

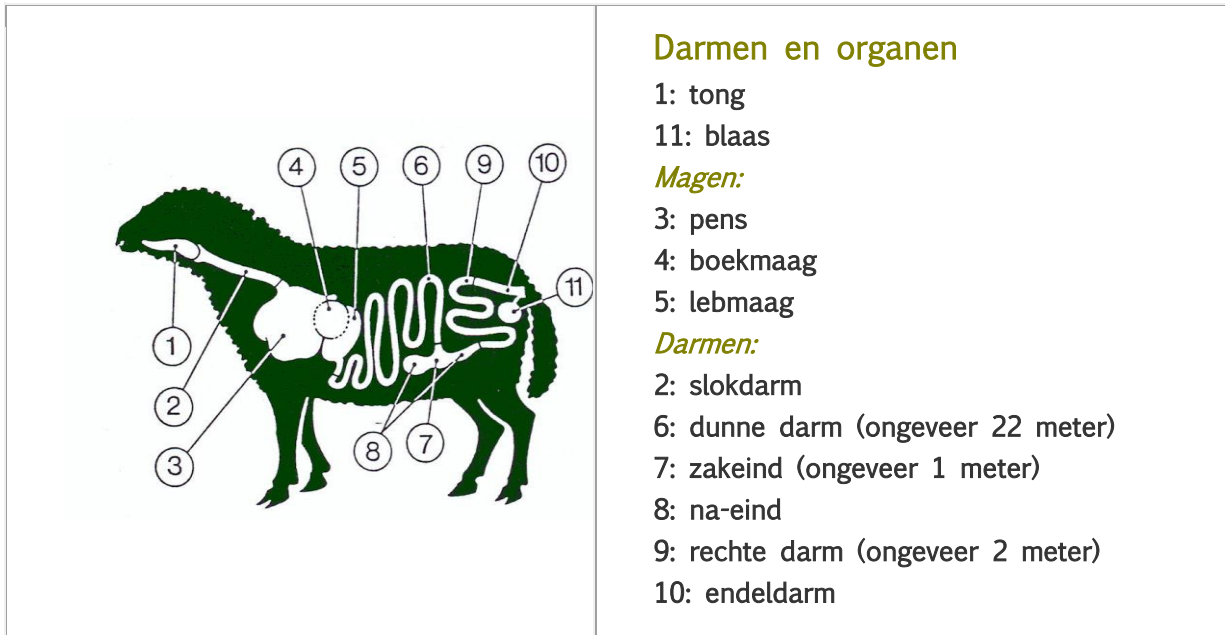
Net als koeien zijn schapen herkauwers: bijna zonder te kauwen slikken ze hun eten door. Als de eerste maag, de pens, vol is zoeken ze een rustig plekje om te liggen voor het herkauwen. Een klein beetje eten uit de pens komt weer terug in bek, en dit gaan ze dan nog een keer goed kauwen. Om al het eten uit de pens te herkauwen moet een schaap heel wat mondenvol opnieuw kauwen.

Kijk eens goed naar een liggend schaap.

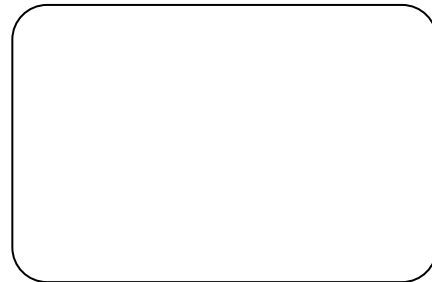
Hoeveel keer (her)kauwt ze voor ze slikt?

Net als bij een koe, bestaat de maag van een schaap uit meerdere delen:

Een schaap poept keer per dag
Teken hier hoe de poep van een schaap er uitziet.

Als er meer voedsel in het gebied staat dan de schapen kunnen eten, wordt het overschot gemaaid, gedroogd en tot balen geperst om in de winter aan de kudde te voeren.

Het wintervoer voor dieren heet

Ooien zijn een deel van de winter drachtig (= in verwachting). Ze worden dan bijgevoerd met krachtvoer om genoeg voedingsstoffen binnen te krijgen.

Krachtvoer heeft de vorm van

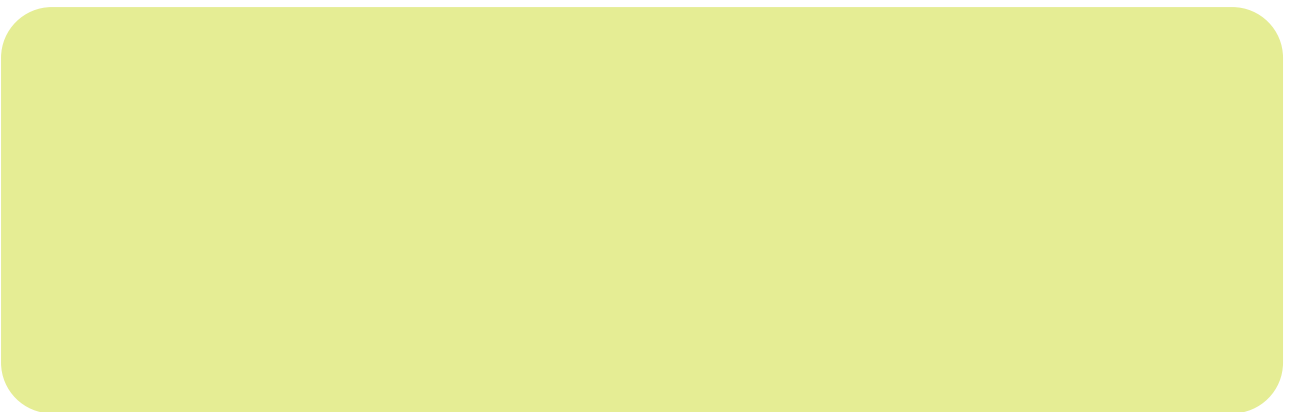

SCHAAPSKUDDE OP ZUYLESTEIN

De schaapskudde komt drie keer per jaar een week op Landgoed Zuylestein om de bermen van de lanen te begrazen. De geschiedenis van schapen en Zuylestein gaat al jaren terug. De grote laan van het landgoed is een eeuwenoude schaapsdrift. Dat is een weg waarover schapen van het dorp naar het open veld werden gevoerd.

Waarom huurt Landgoed Zuylestein niet gewoon een maaimachine in?

LAMMEREN

Na een dracht van 145 dagen moet de ooi, het vrouwtjesschaap, lammeren. Een pasgeboren lammetje weegt ongeveer 3 kilo. Een lam groeit snel en na een jaar weegt het ongeveer 60 kilo. Al na een half jaar kan de jonge ooi bevrucht worden. Ze heet dan een 'enter'.

Van september tot oktober wordt de ram bij de kudde gelaten. Hij heeft een stempelblok op zijn borst, dat met riempjes vastzit. Daarmee laat hij tijdens de bevruchting een kleurvlek achter op de achterkant van de ooi.

*Een vrouwtjesschaap heet een [ ]
Kijk eens onder de buik en tel het aantal spenen. Ze heeft er [ ]*

De ram draagt een stempelblok om

- hem terug te kunnen vinden*
- te kunnen zien welke ooi bevrucht is*

De lammetjes worden geboren in de maanden [ ] t/m [ ]

Een enkel lammetje wordt na de geboorte verstoten door de moeder. Dat lijkt heel zielig, maar meestal is er iets mis met het lammetje of heeft de moeder niet genoeg melk. Bij een meerling kiest haar instinct dan voor degene met de meeste kans op overleven, dus voor de sterkste.

De meeste verstoten lammetjes worden met de fles grootgebracht. Zij heten pap- of fleslammeren. In het begin krijgen ze iedere 2 uur 25 ml melk. Als ze groter en sterker worden is de tijd tussen twee flesjes langer, maar krijgen ze ook meer melk per keer. Ze beginnen na een week of twee met hooi of gras eten. Na ongeveer 6 weken kunnen ze toe met alleen maar gras of hooi.

HET EINDE VAN EEN SCHAPENLEVEN

Een schaap kan tussen de 15 en 20 jaar oud worden. Veel halen deze leeftijd niet. Bij oudere schapen vallen de tanden uit, waardoor ze niet makkelijk meer kunnen eten. Dit kan voor de schapenhouder een reden zijn om het schaap 'af te voeren'.

Als alle lammetjes bij de kudde zouden blijven zou de kudde te groot worden. Dus kijkt de herder welke ooilammeren hij bij de kudde wil houden.

Op een kudde zijn maar een paar rammen nodig voor de bevruchting van de ooiën. De ramlammeren worden uit de kudde gehaald als ze 5 maanden zijn, omdat zij anders al kunnen dekken. De meeste mannetjesschapen worden daarom al jong geslacht. Maar tot die tijd is het leven van de schapen in de kudde prettig geweest. Iedere dag hebben ze gedaan wat ze graag doen: lekker grazen en op een rustig plekje liggen herkauwen....

Hoeveel schapen telt de kudde?

EEN SCHAAPSKUDDE ALS BEDRIJF

Grebbeveld Schapen &zo heeft niet alleen een kudde omdat dat zo leuk is. Het is ook een bedrijf dat geld moet verdienen voor de herder en zijn gezin.

Dat gaat op verschillende manieren:

- Natuurgebieden en landgoederen huren Grebbeveld in om de natuur te onderhouden.
- Grebbeveld verkoopt lamsvlees en schapenvlees.
- Grebbeveld verkoopt viltvachten en geeft workshops waarin mensen zelf een viltvacht kunnen maken.
- Grebbeveld organiseert leuke dingen zoals Levende Kerststal, Lammetjesdag en de Intocht op Zuylestein waar veel mensen naartoe komen.

Zo kan de kudde blijven bestaan!

Heb jij nog ideeën voor dingen die we kunnen organiseren? Wat zou jij leuk vinden?

Dit werkboekje is gebaseerd op het werkboekje van de Stichting Schaapskudde Vockestaert Midden-Delfland. Met dank voor de toestemming om het te gebruiken en aan te passen.

Tekst: Stichting Schaapskudde Vockestaert Midden-Delfland en Grebbeveld Schapen &zo, Marjel Neefjes

Foto's: Grebbeveld Schapen &zo, Bosse van Swaay en Marjel Neefjes

Grebbefeld Schapen &zo
Clemens Oude Groeniger en Marjel Neefjes
Wageningen
grebbefeld@gmail.com
06-40349079

BEDANKT VOOR JE BEZOEK!

Kijk voor foto's of verhalen over de
schaapskudde op
www.grebbefeld.nl